

ються в суспільстві на сучасному щаблі розвитку соціальних і культурних змін, високий рівень розвитку науки викликає необхідність перенесення уваги педагогів з процесу передачі готових знань на процес добування знань, тобто на розвиток мислення і творчих здібностей.

Найбільш поширеним є поділ процесу навчання на п'ять методів, причому в кожному з наступних етапів їх застосування активність і самостійність студентів наростає: пояснювально-ілюстративний метод; репродуктивний метод; метод проблемного викладу; частково-пошуковий або евристичний метод; дослідницький метод. Останнім часом дедалі більшого поширення набувають ігрові методи навчання (навчальні ділові або діяльні ігри засновані на принципі імітаційного моделювання ситуацій реальної професійної діяльності в поєднанні з принципами проблемності й спільної діяльності).

Для формування професійно-творчої компетентності студентів на основі інтеграційного підходу при навчанні найважливішими методами фахівці вважають евристичні та креативні. До евристичних методів слід віднести синектику, мозковий штурм, метод інверсії та ін. Форми навчання в цих моделях передбачені колективні, індивідуальні, групові. Традиційно використовувалися колективні форми навчання, але в останні роки у вищій освіті перевагу віддають індивідуальним і груповим, оскільки при двох останніх формах навчання краще розкривається творчий потенціал студентів.

Таким чином, процес підготовки студентів закладів вищої освіти до професійно-творчої діяльності повинен проводитися з урахуванням мінливих завдань практичної діяльності та умов їх вирішення. Вони повинні освоювати сучасні методи творчості й засоби вирішення професійно-творчих завдань, формувати системне мислення зі здібностями цілеспрямованого пошуку і прийняття творчого прикладного рішення, розвивати креативні особистісні якості, що дозволяють ефективно здійснювати професійно-творчу діяльність в умовах високої конкуренції та домагатися результатів у праці.

КРОС-КУЛЬТУРНА КОМПОНЕНТА ПІДГОТОВКИ ЕКОНОМІСТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ

О. В. Бервено

докторка економічних наук, доцентка, професорка кафедри економічної теорії та міжнародної економіки, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, Україна, м. Харків

В умовах глобалізації проблема міжкультурної взаємодії набуває особливої актуальності, яка проєктується і на вимоги до підготовки сучасних фахів-

ців. При підготовці фахівців різних профілів із подальшою ефективною реалізацією їх науково-освітнього потенціалу дедалі більш важливого значення набуває крос-культурна підготовка. Особливо це стосується фахівців у галузі економіки, чиє подальше поле трудової діяльності знаходиться в міжкультурному просторі.

Проблема крос-культурної підготовки студентів включає два основних аспекти. По-перше, це формування загальнокультурного рівня, що є однією з фундаментальних вимог до сучасного випускника ЗВО. Загальнокультурний рівень майбутнього економіста-міжнародника має реальне значення як для майбутнього роботодавця, так і для потенційних клієнтів, кожен з яких оцінює його комунікаційні навички як одні з пріоритетних. По-друге, в процесі крос-культурної підготовки відбувається формування необхідних крос-культурних компетентностей. Вони не зводяться тільки до мовних навичок, а включають психологічні, соціокультурні, правові та поведінкові компоненти, що дозволяють представникам різних культур вести творчий діалог. Із цієї точки зору крос-культурну підготовку студентів можна розглядати як їх підготовку до майбутнього ефективного функціонування в мультикультурному просторі. Ідеться про потенційно можливу участь майбутніх фахівців у розвитку міжнародного співробітництва, про можливість адекватно реагувати на мультикультурний контент. Кінцевим результатом крос-культурної підготовки є якісна зміна особистості: зміни в мисленні, в афективних реакціях, в поведінці, основу яких складають зміни системи цінностей. Ефективність крос-культурної підготовки, на нашу думку, перш за все визначається тією системою цінностей, яка формується в майбутніх фахівців, що дозволяє не тільки визначати культурні відмінності та розбіжності, а й змінювати власну поведінку для їх подолання або згладжування. У сучасних швидкозмінних реаліях формування крос-культури фахівця передбачає адаптивність і самостійність, що дозволяють набувати необхідних знань і ефективно застосовувати їх у нових умовах, створюючи нові зразки поведінки. Такі навички багато в чому залежать від тих ціннісних установок, які сформувалися в студентів у процесі навчання.

Крос-культурна підготовка студентів здійснюється як шляхом аудиторної роботи в процесі вивчення іноземних мов, культурології, соціології, психології, основ міжнародної комунікації та інших гуманітарних дисциплін, так і під час позааудиторної роботи: факультативні заняття, гуртки, майстер-класи, стажування, підготовка до конкурсів, проєктні роботи (крос-культурні проєкти) та ін. Крос-культурна підготовка студентів може здійснюватися за допомогою правильного підбору індивідуальних і групових завдань для студентів як у рамках вивчення окремих дисциплін, так і в рамках підготовки між-

дисциплінарних проєктів (наприклад, дослідження культурної спадщини і менталітету інших країн, особливостей власної та зарубіжної комунікативної культури). Значення матиме комплексний характер таких досліджень, що включає аналіз не тільки культурних, а й соціальних, економічних, політичних факторів, що визначають середовище сучасних міжнародних економічних відносин.

Крос-культурна підготовка повинна фокусуватися на володінні інструментами та методами діагностики перш за все власної культури, на основі яких формуються навички розуміння інших культур і засобів діяльності в них та управління будь-якими культурними відмінностями. Багато в чому рівень крос-культурної підготовки студентів визначається мотиваційно-особистісними критеріями.

Сучасний світ стає дедалі більш вестернізованим, що характеризується домінуванням у багатьох сферах суспільного життя прозахідної єдиної мегакультури, що руйнівню впливає на культурне різноманіття світу. Усе більш поширеною стратегією ведення міжнародного бізнесу стає єдина стратегія маркетингу, що дозволяє економити на масштабах за рахунок певного рівня стандартизації та єдиних підходів до виходу на ринки різних країн. Однак така стратегія найчастіше дає збої саме тому, що не враховує міжкультурні відмінності. Тому для фахівців, які готуються виходити на міжнародний ринок, навички міжкультурної адаптації та формування міжкультурних відносин набувають особливої гостроти.

Міжкультурні дослідження носять не тільки теоретичний, а й практикоорієнтовний характер, забезпечуючи майбутню ефективність функціонування суб'єктів господарювання в глобальному бізнес-середовищі. Ефективною основою будь-якої міжкультурної комунікації є формування ціннісних установок, які забезпечують прийнятні для представників різних культур гуманістичні поведінкові моделі, а також можливості залучення до нових культурних цінностей.

Сенситивність студентської аудиторії особливо сприяє формуванню стійких ціннісних орієнтацій, які є підґрунтям ефективних міжкультурних комунікацій, розширення діалогу культур, гуманізації цінностей. Формування гуманістичних ціннісних установок в освітньому середовищі може ефективно протидіяти поширеному серед сучасної молоді феномену екзистенціального вакууму, детермінувати процес навчання, сприяти формуванню мотиваційно-потребнісної сфери особистості, що забезпечить її подальшу трудову соціалізацію. Через асиміляцію інструментальних цінностей, необхідних у міжкультурній взаємодії при майбутньому працевлаштуванні, відбувається каталізація засвоєння цінностей термінальних, у тому числі загальнолюдських цінностей, які є основою сталого діалогу культур.

**MANAGING THE QUALITY OF AN EDUCATION PROCESS:
CONTEMPORARY PRIORITIES AND PRACTICES FOR ENSURING.
ROUND-TABLE DISCUSSION AT THE EDITORIAL OFFICE OF THE
COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS “ECONOMIC THEORY
AND LAW”, 5 MAY 2020**

On 5 May 2020, the Editorial Board of the Collection of Scientific Papers “Economic Theory and Law” held the round-table discussion “MANAGING THE QUALITY OF AN EDUCATION PROCESS: CONTEMPORARY PRIORITIES AND PRACTICES FOR ENSURING”.

Lecturers, scientists, executives of universities’ quality management departments of Yaroslav Mudryi National Law University, V. N. Karazin Kharkiv National University, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, *Kharkiv Trade and Economics Institute* of Kyiv National University of Trade and Economics, as well as representatives of student self-governance and employers of the Kharkiv region remotely participated in the round-table discussion.

During the discussion, the participants considered the following issues:

the role of pre-emptive education under digital transformation;

consultative management within an internal support system for quality of an education process;

taking into account an investment effect of education services within a support system for quality of an education process;

qualitative upgrading of tertiary education under modern conditions;

student-centred learning as the basis for a contemporary education program;

prior directions of the interaction between a lecturer and a candidate for a graduate degree: a strategy for partnership;

collaboration of key stakeholders of the internal support of quality of an education process with agencies of student self-governance under digitalization;

criteria for a quality education program: an external stakeholder’s view;

tutorial technology as an individual education trajectory: experience of Polish economic universities;

forming the creative competence of students;

a cross-cultural component of teaching specialists in international economics.

Article details:

Received: 07 May 2020

Revised: 12 May 2020

Accepted: 27 May 2020

Рекомендоване цитування: Управління якістю освітнього процесу: сучасні пріоритети та практики забезпечення. Круглий стіл у редакції збірника наукових праць «Економічна теорія та право», 5 травня 2020 р. *Економічна теорія та право*. 2020. № 2 (41). С. 161–201. DOI: 10.31359/2411-5584-2020-41-2-161.

Suggested Citation: Upravlinnia yakistiu osvitnoho protsesu: suchasni priorytety ta praktyky zabezpechennia. Kruhlyi stil u redaktsii zbirnyka naukovykh prats “Ekonomichna teoriia ta pravo”, 5 travnia 2020 r. (2020). [Managing the quality of an education process: contemporary priorities and practices for ensuring. Round-table discussion at the editorial office of the collection of scientific papers “Economic Theory and Law”, 5 may 2020]. *Ekonomichna teoriia ta pravo – Economic Theory and Law*, 2 (41), 161–201. DOI: 10.31359/2411-5584-2020-41-2-161.